

Антологија

СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Стеван Раичковић

КАМЕНА УСПАВАНКА

„Антологија српске књижевности“ је пројекат дигитализације класичних дела српске књижевности Учитељског факултета Универзитета у Београду и компаније Microsoft®

Није дозвољено комерцијално копирање и дистрибуирање овог издања дела. Носиоци пројекта не преузимају одговорност за могуће грешке.

Ово дигитално издање дозвољава уписивање коментара, додавање или брисање делова текста. Носиоци пројекта не одговарају за преправке и дистрибуцију измењених дела. Оригиналno издање дела налази се на Веб сајту www.ask.rs.

Стеван Раичковић

КАМЕНА УСПАВАНКА

Садржај

САМО ЈЕ БУДИЛА МИР	2
РУКЕ БОЛА.....	3
ОТВОРИ СВУ ТИШИНУ	4
ОПРОСТИ КАМЕНУ ШТО ЋУТИ.....	5
О ВРАТИ СЕ.....	6
БУКЕТ	7
О ДАЈ МИ.....	8
ПЕСМА И СМРТ	9
ЈЕДНО СИГУРНО ВЕЧЕ.....	10
ТУГОВАНКА НАД ВЕЛИКИМ СИВИМ ПРЕДЕЛОМ	11
УСНУЛИ КАВЕЗ	12
НИТИ.....	13
КАМЕНА УСПАВАНКА	14
ПУТ У РАВНИЦУ.....	15
СУНЦУ КРАЈ ЈЕ	16
КУДА ПОТОНУ ПЕК	17
ВАРКА ОД ЛЕТА.....	18
НА МАЛОМ ТРГУ.....	19
ВИДИК	20
НИ ПРЕДЕО МАГЛЕН	21
У ЗИМСКИ СУМРАК	22
ТВРЂАВА.....	23
ЕТО ШТА УЧИНИ СЈАЈ	24
НАИЛАЗИ ХЛАДНО ДОБА ГОДИНЕ	25
ЈАВА	26

СЛИКА У РОДИТЕЉСКОМ ДОМУ	27
У ДОЗИВИМА	28
СКРОВИТО МЕСТО	29
МИ СТИЖЕМО ПАДОМ	30
НА НЕКОЈ ПАДИНИ	31
РАСКРШЋЕ	32
ОПЕТ ПОД НЕБОМ	33
ПОД НОЋНОМ ЗВЕЗДОМ	34
НА РАСТАНКУ	35
НОЋ ЈЕ ДУГА	36
СЛОБОДА ЈЕ УСАМЉЕНОСТ	37
БЕЗ ЉУБАВИ	38
У МАГЛИ	39
КАЛЕМЕГДАН	40
СИЕНА	41
НА НЕВСКОМ ПРОСПЕКТУ	42
КЊИГЕ	43
КУЋА	44
ДВОЈНИК	45
УРЛИК	46
БОЛЕСТ	47
СТАБЛО	48
О СЈАЈ СУ САМО ВРАТА КРАЈА	49
КРАЈ ЈЕСЕНСКОГ МОРА	50
УМОРНА ПЕСМА	51
ВРАТА	52
КУЛА НА ПЕСКУ	53
ПРАЗНИНА	54
НА ДРУМУ	55
ЧАС	56
У ЧАРОЛИЈИ	57
НА ТЛЕ САД ЈАБУКА ПАДЕ	58
СА УСПОМЕНОМ НА ЈЕДНУ ПАНОНСКУ СОБУ	59
КРЛЕТКА	60
НОВИ ПОВРАТАК	61
ТИ ОДЕ ПРЕ СВИХ	63
У СЛУ ТЕ НЕМА	65
НЕ ПРОНЕСОШЕ КРОЗ ШПАНИЈУ ФЛОР	66

СЕДИМ НА ТВОМЕ ГРОБУ	67
ТИ СИ МОЈ ЖИВОТ ВИДЕЛА ИЗ БЛИЗА	68
УМЕСТО ДА У СВИЛУ ЛАКУ	69
ЗАР САД БАШ	70
ТАМНИЦА.....	71
ПРИЧИНА.....	72
О КАКО ДУГО.....	73
НА СЕПТЕМБАРСКОЈ ПЛАЖИ У ХЕРЦЕГ-НОВОМ 1991. ГОДИНЕ.....	74

КАМЕНА УСПАВАНКА

САМО ЈЕ БУДИЛА МИР

О

проста ружо говора

Зашто те пролећа буде

Заспалу међу два мора

На усни плаве луде?

О сви смо ломни ко штап

На првом рубу греха

Кад падне прегорка кап

У плави зумбул смеха.

Тешко је: дрхтиш ко бор.

Па ћутиш... Што склапаш вид?

Зар није црно ко флор?

И песма: да л плави вир?

Или кап пала на зид?

Само је будила мир.

РУКЕ БОЛА

Д ај речи густе ко смола

И речи као крв неопходне
За наше празне руке бола
Подигнуте у светло подне.

Дај ону страшну реч што тоне
Још непробуђена у мрак мяса
Од које груди мукло звоне
Као негледана кап небеса.

Дај речи које имају тело
И у телу срце црвено,
Све оне које ће горко чело

Наћи у свету разбијено.
Дај речи горде ко мач топола
За наше празне руке бола.

ОТВОРИ СВУ ТИШИНУ

О

твори дрхтаву светиљку

Два ока уплашена ко ласте

Да откривам глас — ту биљку

Што из белог мяса расте

И трепери: зачуђено ко влат

Кад ветрови га враћају и носе.

Отвори: приближи сутон косе

Да пут откривам — тај врат

По ком ћу да лутам с два прста.

Отвори бело језеро шаке

Да руке нису ми два крста

Да очи нису ми две раке.

Отвори сву тишину — нагни сан

Да откривам тајну ноћ и дан.

ОПРОСТИ КАМЕНУ ШТО ЋУТИ

О

прости камену што ћути

Опрости што тајну сакрива:

Како ти се над умом слива

Самоћа и теку минути

Кап по кап у празан круг

Што се шири ко вид пред страхом.

Опрости птици која и дахом

Хоће да ти постане друг.

Опрости сенци што те прати

И ветру што те у круг води.

Загледај се у танке влати

И реци нечем малом: ходи

Шумно као што птице слете

Са плавог мира на сунцокрете.

О ВРАТИ СЕ

О врати се у собу

Из блата под бели кров.

Глупи те уморио лов

По пољу и по добу.

И све док живи у дубу

Безгласни тихи црв

Нека се и твоја крв

Повуче у мук. А трубу

Младости нек затрубе

Други за друге и грубе.

О врати се о врати.

Ломи се већ твоја трска

На ветру. И киша прска

По голом месу што пати.

БУКЕТ

К аранфил, црвенкаст као стид,

Отвара слатку латицу сећања.

Од белог јоргована боли ме вид,

Од плавог — рука скоро сања

Да су јој прсти постали цвет

Па тужно и весело миришу

Крај руже која је скупила свет

И крв и тајну и усне које сишу

Са друге усне смех и смрт.

О најлепше се липа смеје —

У самом ваздуху као густ врт.

Под очима трава мирно веје.

Жута се лала у њој злати

И клати и тако теку сати.

О ДАЈ МИ

О

дај ми успаванку од слапа

У будни сан што обара
И свет непознати отвара
Као раширена мапа.

Јер да постоје речи, то мора,
Из звука кад вода капа —
Кад већ постоји стас слапа
И капа света, слап бора.

Од давна ли то слух издваја
Шум спор — кад кап на кап пада
Ко прастар часовник ван града

Што време у себи раздваја.
Ако за реч већ нема спаса
О дај ми бар успаванку без гласа.

ПЕСМА И СМРТ

О

ва песма нема оштрих зуба,

Све је у њој голо ћутање и мир
И спори долазак до последњег руба
Испод кога мами хладан дубок вир.

Ова песма нису тешке речи
Мада мало опор звучи густе звук.
У њој нема капи која главу лечи
И болне руке згрчене у лук.

Ова песма можда личи на долину
У којој се болно скаменио вук.
Ова песма споро улази у тмину:

Ја не видим више од ње помрчину
И осећам само тешки тамни звук
Како моје руке вуче у даљину.

ЈЕДНО СИГУРНО ВЕЧЕ

У

једно сигурно лето

Топло као кап плача
Ходаћеш туђ низ све то
Заклоњен зидом шетача.

И глув већ за реч што лупа
У слух о тешка врата
Проћи ћеш кроз ред клупа
До места где се мрак хвата.

Пуст као стабло без сока
Застаћеш зачуђен тако
Са светом и птицом ван ока.

Уједно сигурно вече
И ти ћеш заћи полако
Низ траве које већ клече.

ТУГОВАНКА НАД ВЕЛИКИМ СИВИМ ПРЕДЕЛОМ

О, граде, где сам живео

По сутеренима, на балконима,
Смејао се, плакао, сивео
Под твојим небом, плафонима.

Ту смо се тужно љубили
У сенкама, по клупама.
Ту су ме весело убили
И бацали по рупама.

О, где све нисам шетао,
Кога све нисам сретао,
Пред каквим кафанама седао.

Како је болно вредео
Велики сиви предео
У који сам сатима гледао...

УСНУЛИ КАВЕЗ

Д олази ноћ која буди

У теби уснули кавез
У коме звери и људи
Склапају братство, савез.

Ти само знаш шта бруји
У тој џунгли од тела:
Кољу се лав и славуји
И криче јата бела.

Низ тебе сав крвари
Медвед са венцем од иња
И слепо слонови стари.

Препун си змија, мајмуна.
Док негде у дну тек тиња
У сетном сну златна куна.

НИТИ

Једном нас ту, где нас има,

Неће бити.

Ми смо нити

Које вежу нерођене са мртвима.

Нема краја.

Прислонимо на зрак ува:

Кроз шупљине између нас ветар дува

Што времена по два спаја.

Леже испод мрачне сене

Мртви, а још нерођене

Слути ваздух који крај нас засветлуца.

Ми се кобно лелујамо

И слушамо ветар само

И нит по нит како пуца...

КАМЕНА УСПАВАНКА

У

спавајте се где сте затечени

По свету добри, горки, занесени,
Ви руке по трави, ви уста у сени,
Ви закрвављени и ви заљубљени,

Зарастите у плав сан камени
Ви живи, ви сутра убијени,
Ви црне воде у беличастој пени
И мостови над празно извијени,

Заустави се биљко и не вени:
Успавајте се, ко камен, невени,
Успавајте се тужни, уморени.

Последња птицо: мом лику се окрени
Изговори тихо ово име
И онда се у ваздуху скамени.

ПУТ У РАВНИЦУ

О

дуго нам трепери пред оком

Пут дуг и жут од јаре.

Са стране: само трске и баре

Са жабљим и гуштерским скоком.

Ми идемо помно кроз све то,

А слутимо: жита, ражи,

Хлад, неку љубав без лажи,

Неки цвет, нешто свето.

О знамо и још шта нас чека

На путу кроз ово лето:

Прах, неко заспало псето.

И — можда: булка далека.

О знамо ми, знамо, знамо,

Ал ипак корачамо.

СУНЦУ КРАЈ ЈЕ

Били смо далеко, ал најдаље — не.

Квасили се у мору, пели на врх, о свуд.

Јесмо ли донели нешто или оставили све?

Неко се вратио насмешен, неко луд.

Заједно смо, а били смо раздвојени сви.

Да л смо ближи или даљи него пре?

У оку нам још по мало закаснило зри

Затајени прамен лета — то је све.

Сунцу крај је. Лета више нема ту:

Само хуе крпе, трошно месо, бедна кост.

Ни сенке више нема да црта по тлу.

Да л су сви ту, ил још неко — не?

Ко ће први угасити лето? Ко сме?

Куда води труло лишће — тај бакарни мост?

КУДА ПОТОНУ ПЕК

орчином зар већ обузет?

Безнађе ти је дно?

(О откуд нађе баш све то

Што упокојава свет?)

Лице у птицу сад

Окрећеш ко некад, пре.

Гле: лишће пада на тле.

(Нечујни водопад!)

Куда потону Пек

И благи брег и клис?

Из ране ишчиле лек.

Шупље је. Реч је већ звек.

Као металног брда вис

Стоји пред тобом век.

ВАРКА ОД ЛЕТА

Н

и надали се нисмо а већ ето:

Скидамо са тела тек стављене крпе
И бацамо их где било, у ћошкове, на хрпе.
Сунце је опет ту. Однекуд мислимо: лето.

То значи: живот! Опет смо наги крај воде.
Али стојимо дуго, а нико да каже — *доста*
И уђе у воду. (Гледали смо је, у мантилу, са моста!)
Покрај нас: грана с начетим лишћем некуд оде.

Смишљамо да нам се враћа лето. Али: варка!
Са невидљивих брда ослушкујемо нешто друго:
Ослобађа се ветар и пада жир, шишарка...

Стојимо опет на мосту, под касним сунцем, дуго:
Испред нас, блеска сред града далеки кров од лима.
Испод: одлази река, сама, удовички, боје дима.

НА МАЛОМ ТРГУ

Н

а малом тргу — никог, чак ни трга.

Ни сенку чак да баци синагога.

Рупа место цркве: ни порте, ни бога.

Нема куће у ветру, зида, лупе врга.

Где је велики дан и ми сред њега мали,

Огромни торањ и сат који нас прати

Док бежимо на Тису коју злати

Иловача са сунцем где су вали?

Куд склизну тај свет? Као да оде Тисом

Одроњен, ногом, комад иловаче.

Гледамо за њим док вода га растаче.

Гле — стоји још све то ал с танким обрисом:

Ту је и порта и врг и синагога

И неки чудни осмех место бога.

ВИДИК

Тај мали видик — што кроз прозор видим —

И мене мотри с хиљаду очију.
Гле: како гране издужују шију.
(Ја им се смешим — хоћу да се свидим.)

Брдо ме гледа беоњачом снега,
С тек неколико црних, земних пега,
Што ко зенице неке пиље у ме:
Ко се то залуд скрива уз руб шуме?

Све ме посматра: мрки поскок жиле
Што сав притајен чува дуб и чека.
Мотре ме и две птице што се збиле.

И лелујава сува влат, понека.
Мотри ме зимско небо уврх рама.
Мотри ме рука моја, песма сама.

НИ ПРЕДЕО МАГЛЕН

Као да смо сишли под земљу, у трап,

Немо смо стајали тако: дуб и дуб.

О зар је ноћ ова била она кап

Што препуни чашу и већ прели руб.

Нико нас сад неће преварити више

У овом свету где се већ све зна:

Ни љубав која на ружу мирише

Ни предео маглен искрсо сред сна.

Јер ове смо ноћи доживели све

Док рушило се лишће око нас на тле.

Сад свањива јутро: испражњени свет.

Живот ће одсад бити више предах.

Ја затварам очи и дозивам: цвет —

Булку, из руских жита која гледах.

У ЗИМСКИ СУМРАК

Куда побећи у овај дан?

У густе снег? У пусти врт?

Пасти у меки болесни сан

Као на смет, под лед, у смрт?

Куда побећи са овог дна?

Високо негде? Још дубље? Где?

Ево већ тешке руке сна

Прибијају те коцем за тле.

Куда побећи у овај час

Кристално празан, слеп и чист?

О где су врата? Где је спас?

То тонеш већ у тупи сан.

Срце тек шушка ко суви лист.

Зар никуд побећи у овај дан?

ТВРЂАВА

Т

врђаво моја, главо, где рај дотрајава,

Круни се твој камен и у прах претвара:

Сваки дан га сунце по мало обара

Сваку ноћ га црни ветар развејава.

Стојиш тако, главо, по мало у небу:

Тек понеки ниски дим ти очи такне,

Свака ведро птица крај тебе замакне,

Сваки гавран слети на твој кров свом хлебу.

Изван тебе: сунце, мирис, смех и вода,

Неки бистри корак, лаки поток, лахор.

У твојој одаји: само мрак и штакор.

Иза сна, понекад: штрчиш ко слобода.

Облаци ти кулу облаче у бело.

Снег висински: чекаш. Твој стег је твоје чело.

ЕТО ШТА УЧИНИ СЈАЈ

Док трепнусмо: ето шта учини сјај!

Паде глава дану, скотрља се
И ми посматрамо где се крај нас гасе
Ствари и нестају као бачене у крај.

Сад је више места, ал стајемо на чкаљ
И чичак. Неке баре нам се прече.
Још тешко нам је да признамо да је вече
Иако се мешају близине и даљ.

Ми застадосмо (тек за пуки трен)
Ал — ево где стојимо. Тама нас пресвлачи
У другу ризу и ми постајемо сен.

Док чекамо ко ће низ видик што се мрачи
Отићи први од нас, нем, са душом кипа —
Ја одох у бол, у себе. Нек лишће ме засипа.

НАИЛАЗИ ХЛАДНО ДОБА ГОДИНЕ

о свему, наилази хладно доба године.

Над градом вечерњим: крик дивљих гусака

Житак од мало снега, мало мрака,

Капље низ слух нам у дно пустолине.

Ми идемо у гомилама, по двоје (ал сâм и сâма!)

И само се тек по неко од нас сети

Како су, колико јуче, горели сунцокрети

Из башта у предграђу, са сунцем у семенкама.

О како повијени грабимо сад низ влагу

И скрећемо на првом углу за путевима што пречим.

Већ кријемо и очи, као да сакривамо љагу.

Из ваздуха, из таме бачен, ево га како ниче

И пробија крик и из нас. То чуј: пред хладним нечим

Небо и земља живински криче, криче.

ЈАВА

Н

а острву Јави шта је моја јава

Док ми небо усијано на рамену спава

И док океанска вода чудно плава

Песак са жала у себе одроњава.

О, жали, што вас прекрива агава

И неки чудни врес ког сунце задржава

Да се дуго сребри међ кућицама мрава

И ровљем где се кртица спасава.

Ви нисте жал острвља ког вода опкољава

И одвлачи му песак док се умиљава.

И нисте знак на мапи што се сном одмотава.

О врели жали у сунчаној лави

Где се све од песка па до неба плави

Ви нисте на Јави. Ви нисте на јави.

СЛИКА У РОДИТЕЉСКОМ ДОМУ

О

та слика на огромном зиду

Хладног, скоро опустелог дома:

Два рошава стабла и пут боје хрома

Са неким колима што никуд не иду.

Ту је и река (ал мртво корито):

Само среброст шљунка, песка, трулост пања

И чудна светлост — ни сутоња ни дања —

Што се кроз лишће цеди ко кроз сито.

Памтим и једну раван пуну хлада

Као одмакнуту од света и вике

Рођену за главу збуњену од града.

Мамим још нешто у мозгу са те слике:

У дну је црвен кров, па облак, део плота —

Час боје смрти, час боје живота.

У ДОЗИВИМА

Т у сте: топли дане, рибо у муљу, трско

Која шуштиш од сунца у мом слуху.

Веверице, измишљена на грани: што ме дрско

Гледаш, кад те ево нема нигде у ваздуху?

Чуј: мехур у води напет облом опном

Прсну од мог ока дирнут сјајним шиљком.

Где се то обретох: сред воде ил копном

Ходам као увек с нејасним ожиљком?

Камен ми под главом: јаој два камена.

(Знам који је стамен а трошнији који.)

Правило ми неба капље низ рамена.

Где сам: још у трави ил на неком спрату?

Песак који време неуморно броји

Да ли је у мени ил пешчаном сату?

СКРОВИТО МЕСТО

Тражио сам скровито место што ми се у сну јави

По удаљеним градовима, у једној сенци, у глави.

Скренух у мрачну шуму с видика што се плави.

Викао сам: лупао је глас о стабла и падао по трави.

У пристаништу сам лутао по кафанама пуним морнара.

Слушао — глас од леда. Гледао — очи од жара.

Будио се у некој соби уз шкрипу старог ормара.

На перонима сам чекао: црн од самоће и гара.

Стајао сам крај мора: зурио у једра бела.

Свака ми река очи по мало однела.

Свака ме вода, тешко, ко бољка разболела.

Ноћу, крај пута: од звезда и умора отежао

На пањевима или у житу сам ћутао, лежао.

А после опет: хртски, низ маховину и старо лишће, бежао.

МИ СТИЖЕМО ПАДОМ

У

сијана авет стакла и бетона

Кружи нам над главом: трепте наши живци.

Ми гледамо једни у друге као кривци.

Лежи градски август на срцу као тона.

Луди цвет нам бекства већ клија у нози.

Прште труле замке што нас вечно лове.

Гледај: наше главе разбацано плове

Утрином и водом, брдом, уз пут козји.

Слободни нас пусти ветар целе скида.

Велико нам плаво небо прошлост брише.

Уз коровски мирис: кише нас умише.

Сунце нам у оку куле сјаја зида.

Трепти срж борика, дрхти влат и храшће:

То стижемо падом ми на ходочашће.

НА НЕКОЈ ПАДИНИ

есмо, ти си жедна, а протиче вода.

Бол је твоје пиће (оно: чега нема).

Из несреће: ко из кокосовог плода

Срчеш тужну храну што те за свет спрема.

До појаса скинут под сунцем — ја видим

Неког бољег себе како земљу орем.

Пренем се — и видим где сам — па се стидим.

Кренимо, песмо, наш пут: од зла — горем!

О могло је бити друкчије: сред влати

Шуштиш житним класом, зрела, сунца пуна

И ја мотрим твој стас што га ветар клати.

Могла си, песмо, да блештиш као луна

На некој падини и ја ту, у трави,

Са једином стрепњом да те грџд не смлави.

РАСКРШЋЕ

З

алутах, тајно, где гомиле једу

Под небом, на неки светац, пагански, у лето.

Черечили су месо, хитро, ко отето

И заливали га вином, сличним меду.

Димила се ватра, с травњака, у дрвореду.

Као да гори гнездо: кроз вруће решето

Излетале су кокице — ко птице низ све то —

И мешале се са цветом на воћки, налик снегу и леду.

Потом су играли коло, знојни, уз свирку, уз гајде

И легоше да хрчу с главом на мравињаку.

Нека ми жена рече: што стојиш, приђи и ти, хајде!

Већ налит, с букаром на усни која дршће,

Падох по земљи, блед, на дохват маку,

С речју: двојниче, не чекај, иди на раскршће!

ОПЕТ ПОД НЕБОМ

О

стадох да радим своје јело, пиће.

Опет под небом, а сâм: зује пчеле.

Из стајског ђубришта: перунике беле.

Уморан од посла — већ, а тек — свиће!

Од росе — земља се за ноге лепи, пуши.

Ја дижем пали лист: у руци — пуца!

Сунце о врата брда сјајем куца.

(Стид му у млад руј боји чело, уши.)

Глад ми завија у стомаку — псето,

Па зрње неког млечног класа жваћем.

У истом трену: сунце, трећи петô!

Босу ми ногу земља драшка влаћем.

Уснама мичем: далеки двојниче

Да ли наше душе још на исто личе?

ПОД НОЋНОМ ЗВЕЗДОМ

ок о теме лупа врелог сунца брадва

Прљав од бусења а подобан ласти
У гротло ћу првог кладенца наг пасти
Макар ме сломила ледна вода на два.

Дан се сломи, не ја: слази плава вечер.
Док се земља хлади — свет нејасан бива.
Небо ми у главу већ звезду зарива
Са шиљбоком једне мисли као глечер.

Наслоњен на дивљи мирис (ваљда пласта)
Слутим неки додир што ми вреба раме
Невидљивим крилом меким ко у ласта.

Далеки двојниче, близ, из сличне таме,
Стару нашу реч ми преко мрака хитни:
Како смо под ноћном звездом сами, ситни.

НА РАСТАНКУ

И

з корова главу помаљам: о траве

Хвала вам на ведром леку и склоништу.

Ја се опет враћам у свет где ме ишту:

Бледа замка наде, љубав, сламка славе.

Штрчи ми из лога гле читав стуб тела:

Већ сам сав откривен и повратка нема.

Кришом око бацам у даљ где се спрема

Неми дочек гвожђа, зида, стакла бела.

На растанку: мирис жила ме облачи

И зелена рука тетоши и драга.

Ја силазим, биљни свете, са твог прага.

Али: кад се опет трујно око смрачи

На поругу свету у траве ћу лећи

Па било то живински, кукавички, псећи.

НОЋ ЈЕ ДУГА

Н

оћ је дуга: о ја сам под љуском.

Тесни ми зидови ужи него плућа.
У глави ми гори луди товар пружа
Што се болно грчи за кишом и плъуском.

Постајем пустиња без хлада и хране.
Гле: из мене беже и куљају знанци.
Неки, много драги, што их вежу ланци,
Зуре из мог тела као из апсане.

Ко ми спржи траву: њен зелени смисо?
Ко ми спласну воде па стојим сред муља
И удишем ваздух који сам већ дисо?

Ноћ је тако дуга, скоро с бојом гроба,
У њој моја глава ево већ се љуља:
Ја укочен стојим с каменом сред зглоба.

СЛОБОДА ЈЕ УСАМЉЕНОСТ

Сам сам. Слух ми ко у хрта:

Не шкрипи ни орман (о нисмо у причи!).

Ова свикла соба већ ми на гроб личи.

Пода мном је даска: глатка, мукла, крта.

Свака ствар је сама у својој тишини.

Сама ми је рука — лева, сама десна.

Саме су ми очи упаљене од несна.

Само је срце у овој шупљини.

Гле у стаклу: сунце! Жута мрљо,

Под којом сам се жего, чистио и прљо!

(На некој падини сад у житу, ражи —

Једна сама булка моје око тражи.)

Слобода је усамљеност, ал не лечи.

О тежи је мук од тешких речи.

БЕЗ ЉУБАВИ

Кад ће снег из моје главе да престане:

Већ ми место срца куца комад целца.

Празан сам и бео као дно кречане.

Најзад, црни свете, ево твога белца!

Међ ребрима смет ми снежно грање зида.

Из мозга низ ждрело усов леда клизи.

Пун снега, нахерен ко торањ у Пизи:

Чкиљим кроз замрзло окно мога вида.

Крвна булко, што си цветала у жили,

Куд то цвет свој расу у љуспице леда?

Нога би да крене — ал јој санта не да.

У белу ме неку пустињу сакрили.

Покаткад крај мене црна врана сине

И ја зурим у њу прљав од белине.

У МАГЛИ

М

агла влада светом (ил се спрема).

Од ње се више одвојити нећу.

Чим завесу макнем: већ на мене слећу

Димљиве латице цвета кога нема.

Ево бежим кроз њу, из ње, али споро.

Мање ми се ноге као у корњаче.

Цео дан сам ишо, а кад ме мрак таче:

Стојим усред магле неодмако скоро.

Сад бар имам тврди оклоп око ума

И могу да стојим усправно, без страха.

Нек о главу доба лупа из свег маха.

Не знам: да л крај мене дише град ил шума,

Да л сам свеж ко шибље ил ко пањ ороно?

О мој оклоп поноћ куца ко о звоно.

КАЛЕМЕГДАН

де је музика што се некад чула?

Где је чисти ваздух што струјаше
Кроз завесе са реке (уз корове и шаше)
Преко руке, као миловање дева с кула?

Где је та кишна ноћ тишине, па нанула
Ход кроз пусти ходник док не сташе?
Куд неста давни звук од пада чаше?...
Не само кости под земљом: и музика је трула.

Али где трули то што је било
А у земљу не оде
(Нити икада имаше кост у себи, дрво, било)?

Гле: опет чисти ваздух струји с воде
И музика ми по кожи прелази као крило.
Потомке давних птица уз ниски облак броде.

СИЕНА

Још увек сунце сија над Тосканом

И ове ноге где још светом иду:
Табани већ су процветали раном.
Лик свој сенком цртам и на древном зиду.

Сива шкољко трга прастаре Сиене
И ја ти ево стигох на руб, ломан,
Да руком и оком: у време одевене
Такнем мрачне цркве и торањ огроман.

Где: ту заста тело навикло да лута,
Као да се у кам врже рука, нога.
Прохујалог доба вир ме целог гута.

Камена кућо поцрнела од грома
С траговима киша, века, ветра, бога,
На твоје дну сам без говора и дома.

НА НЕВСКОМ ПРОСПЕКТУ

Н а Невском проспекту: канали

И мост са лавом као стражом.
Ја никад са душом овако блажом
Не стајах под небом горд, а мали.

Гле: златно кубе сред ноћне воде.
(То моје срце блешти у мраку.)
Ја као да видим: по житу и маку
Словенског себе који оде.

Укопан, али већ с пуклом узом,
Растем ли ја то врхом главе
Заливен својом срећном сузом?

У ове груди, ко у плен голи,
Канцу ми зариј бронзани лаве:
Кад је већ плач ту — нека и боли.

КЊИГЕ

Опколиле ме ноћас књиге —

Зуре у мене из свог праха.
Ћутљиве — ко од страшне бригае.
Збијене — ко од тешког страха.

Ја знам да свака као жива
(Мада неима ока, уха!)
За мене неки говор скрива
У непомичној урни духа.

И све што гледам у њих дубље
Све ми се мање мртвим чине
Те шкриње мрака, тајне зубље.

Једне ме маме, друге плаше —
Незнаним гласом ко из тмине:
Уђи у мртво царство наше!

КУЋА

Буди ме пијук преко пута:

Још једну драгу кућу руше.

Опада њена боја жута —

То чисто злато моје душе.

Већ видим ров са новим каблом:

Пашће у подне липа стара.

(Ишчупаће ми са тим стаблом

Најдражи мирис мог олтара.)

Све што је било — чега неста —

Што оде у дим, прах и пару:

Ја знам да некуд тражи места.

О тако и тај мирис, боја...

О тако и ту кућу стару

Не држи више земља, но ја.

ДВОЈНИК

О

н нема очи — ал ме вавек гледа.

Има за мене увек реч немушту.

Он први шане ону мисо сушту

Од које бежим ко од ватре, леда.

Кад пођем за њим — осванем сред блата.

Страшно ме држи, а неима шаке.

Или ме пушта небу под облаке,

А када падам — он ме не прихвата.

Због њега ћутим данима ко мутав

И носим суву стену изнад воде

(А сам се правим — празан, лак и плунав).

Кад реч заустим — ја уместо еха

Најежен чекам да ме свег избодје

Сломљено стакло његовога смеха.

УРЛИК

ледам лава у кавезу

За решетком где тумара
И види у парку брезу,
А тром — на смрт заудара.

Повијене главе крочи.
Олињалу вуче длаку.
Ал кад на трен дигне очи —
Свако види своју раку.

Боцкају га деца крадом,
Ал он као да не хаје
Но зуре у даљ далеку.

И тек само у ноћ неку
Урликне над мирним градом
Сетивши се ко је, шта је.

БОЛЕСТ

Деси ми се да крај кафана

(Док сви на мени виде ловор)

Пролазим мрачан усред дана,

Немо, као да не знам говор.

И не знам ко сам, не знам шта сам,

А хитам као да знам куда.

Последњом снагом скривам да сам

Постао, можда, најзад луда.

Мотре ме здесна, мотре слева,

Оком што чезне или сева

И мисле да сам горд ил моћан.

Застанем за трен међу свима

Згранут и слаб и беспомоћан

Као нападнут бакцилима.

СТАБЛО

Н

апокон и ја чезнем неки посед:

Тек стабло (макар сред туђе пољане)

С толико земље — да му сенка стане

У којој ћу да седнем сâм и просед.

Кроз моје гране да посматрам плавет

(И загонетку птица успут решим)

Па да се пред сан туробно насмешим

Што сам кроз живот прошао ко авет.

Затим: да слушах ветар и шум капи

И задње сунце испратим кроз рачву

Док мој дах тихо нестаје и хлапи...

Ако од стабла не садељу бачву

Ил кревет каквом младенцу не стешу —

Нек буде бар за сандук моме лешу.

О СЈАЈ СУ САМО ВРАТА КРАЈА

Тај мук — да није звук без краја

Што свуд сеже

Па неки мир са криком веже

Ил маглен дух са месом спаја?

Тај крик — да није врх тишине

Што се ко усов у нас руши

Ил неки бат у нашој души

Кад бол се вине?

О мисо рије

Мој дух и као смрт ме гледа:

Све то што бива — да сан није

Заспалог нечег усред леда?

Тај мрак — да није болест сјаја?

О сјај су само врата краја.

КРАЈ ЈЕСЕНСКОГ МОРА

И з високог сна ме буди морски блесак.

Очи траже видик где је страна пета.

О — ја срамно падам у шарени песак

Туробан и таман а — играчка света.

Куд ћу: ево лежем док ми вали

Нуде шупљу пену место правих речи.

Питао сам јуче (као да сам мали)

Једно дрво: где се ова глава лечи?

Ћуте дрво и море. Само шуме

Као што нем то зна и једино уме.

У глув свет сам зашто: у сиво и сиње...

Нешто се у мени прену, ко од треска:

Буде се шакали из моје пустиње

И гоне ме, лудо, преко свога песка.

УМОРНА ПЕСМА

де неста страх пред светом ту и песма преста.

И гле: стојим сада — дрво, са обраним плодом.

Мре у зглобу воља да се макнем с места.

Шта да радим с руком и у њој са слободом?

Заточени: ора је — прхните из тела!

Не лече песме никог (творце своје трују):

Гле песника у мраку усред дана бела

Где му гавранови кришом мозак кљују.

Песме — исказане из грла да их чује

Велико уво света — ево натраг хује.

Зар је ту јужни крај и једино им жало?

Близу је празнина и руб се приближује:

Речи ове песме издржите још мало

Док вас смрт ил ћутња скоро не римује.

ВРАТА

онекад, тако: на некој старој згради

Отворим врата — обично никог нема.

Посматрам ствари бачене испод трема:

Зурим у ормар (у коме жижак ради).

Или ушетам дубље: у таван с тмином

Промолим главу и пратим игру сена

По гредама и низу прашних гоблена

Већ пробушених, крпљених паучином.

Ако ме ништа не прене (крик живине,

Корак, пад чаше ил кашаљ у дубини)

Стојим све тако док ми се не учини

Како сам овде затечен од давнине.

А онда: покрет ма какав (прах у лету)

Сети ме како стојим у туђем свету.

КУЛА НА ПЕСКУ

Н ије ли касно (сати јутра иду)

Додати опет неку реч тој хрпи
Речи, што лежи одавно у крпи
Корица, негде на рафу, у зиду?

Све прође мимо, а ти слеп од блеска
Велике ствари пипао си малу:
Не би ли каткад тој кули на жалу
Додао још и нову шаку песка.

Угаси и ти своју лампу пре но
Упале окно светлости небеске:
Испружи мало тело уморено.

Нек место песме, из твог полумрака
Гледа са стола празан лист из свеске
И пепељара пуна опушака.

ПРАЗНИНА

Р

азбежале се речи све из мене:

Као од бата неког кад за часак
Нестану птице са гране зелене
(Ал оставе у слуху шум и прасак).

Све су се мисли скриле којекуда:
Ко кад у градић где се већ сви знају
Бане у стари сокак нова луда
И нагна народ у бег (док пси лају).

Да је бар мира када нема речи
И тиха пустош кад мисли неима:
Па да се легне као кад се лечи.

Овако: стојим још увек пред свима
(Док слична стрмој води ил олуји
Кроз моју главу сва празнина бруји).

НА ДРУМУ

С а рушевине мога стиха

Која се слуги из свог праха
Зачу се реч тек једна тиха
Испрекидана ко од страха.

Насмешен (ал и препун страве)
Окрећем слух и бечим зене:
Да ли то беше звук сред јаве
Или је био јек из мене?

И сад, док стојим на пѠ друма,
Гонетам ту реч што је била
И прошла мимо мога ума.

Можда и нисам моро стати:
Јер зраком то тек пуче свила
Да ме у *касно лето* врати?

ЧАС

Као шећер у воћу

Или на стаблу смола:

Јави се сенка бола

У неки свој час, ноћу.

И птица нека ина:

Зашто, зашто закричи

(Не тек у пустој причи,

Него ту, са висина)?

И зашто у дан ведар

Док ћуте наша борја

Трепне тек један кедар?

И у бонаци мора

Вал неки о мраморја

Пљусне, кад дође ора?

У ЧАРОЛИЈИ

Ч удесан бива овај дан, а поче

Тако обично као и остали:

Од ниског неба готово смо пали

Као под сиве, отежале плоче.

Откуд у своду сад толико боја:

За потиљком се ено чак зелени

Небеска раван са које ка мени

Силазе бели друмови без броја?

О, да је поћи бар једним, па макар

Лебдели изнад земље тек трен који:

Дотаћи онај облак љубичасти

Са танким рубом што ко нови бакар

Ил старо злато усред неба стоји...

Па онда: опет ил заувек — пасти.

НА ТЛЕ САД ЈАБУКА ПАДЕ

Н

а тле сад јабука паде.

Залуд је тражиш по трави.

Она је у твојој глави:

Уз друге ствари већ стаде.

Нико је видео није.

А ни ти: само си чуо

Туп пад, за леђима, труо

(И знао си шта пад крије).

О боље да си куд било

Пошао и да је пала

Ко друге — земљи у крило.

Овако: о твојој нити

Живеће тешка и мала

Толико колико и ти.

СА УСПОМЕНОМ НА ЈЕДНУ ПАНОНСКУ СОБУ

Кревет у дуборезу.

Перина, прекривачи:

На врата стави резу

И полако се свлачи.

Око на китникезу.

Порцулански јахачи.

Драперија у везу:

Цео простор замрачи.

И ничег нема више:

Ни покућства, ни звука,

Ни јесени, ни кише.

Тоне у сан и соба

И влага, дуња, рука:

Преспавај ово доба.

КРЛЕТКА

К о у крлетку неку стару

Увлачим се и с песмом новом:
О ваздух ми се руке тару,
Свијам се ко под ниским кровом.

И мисао се ево тањи,
А воља чили, срце грчи.
И већ сам двапут, трипут мањи.
И клечим ко на некој срчи.

А до пре само трена два-три
Сећам се да сам био цео
И с главом чак у некој ватри.

Сад ко да за мноме паде реза:
Све оно што сам рећи хтео
Прогута страх и стину језа.

НОВИ ПОВРАТАК

Још није ни смирај, а камоли мрак:

И немам значи чиме да се тешим
Што ми се сав видик сузио, а знак
Да можда губим свест је што се смешим.

Како је изгледа мали корак тек
Потребан нама (или барем неком)
Да или схватимо одједанпут век
Или се с нашом сударимо јеком.

Ја чиним тај корак: ал са њиме гле
Као да вучем корење и вреже
Из нечега што сам досад звао тле.

Ево ме где лебдим у ваздуху сад
Тренутак један ван земаљске теже.
Мој повратак нови биће опет пад.

ТИ ОДЕ ПРЕ СВИХ

У спомен Бојане Раичковић рођене Лазовић

Ти оде пре свих, међу првима,

Као да си нас све победила.

Ниси кроз уста реч процедила

Како одлазиш од нас црвима.

О како ћутиш под тим дрвима

Где ти је место коб одредила

Да лежиш одсад сва побледила

Без трунке боје коју крв има.

Још увек си под мојим негама:

Проносим стазом воду кофама

И квасим зелен хум у жегама.

Нек јекне бар у овим строфама

Где је реч свака скоро појана

Твоје сад страшно име Бојана.

У СНУ ТЕ НЕМА

У

сну те нема, ал чим зене

Одшкринем ја наместо зраке

Откривам како већ у мене

Улази обрис твоје раке.

Онда без гласа и без руха

(Невидљива и сасвим нема)

Луташ по јами мога духа

Ко беспомоћна, страшна тема.

Иако знам да тамо лежиш

Расута сва до задње труни

Осећам како амо бежиш.

То тражиш лежај у мом телу.

На два си места: онде труни,

Да бих те овде имо целу!

НЕ ПРОНЕСОШЕ КРОЗ ШПАНИЈУ ФЛОР

Н е пронесоше кроз Шпанију флор.

Ал носили су црно срце у грудима.
Твој син и твој муж као бор и бор
Нестварни беху: тек сенке међу људима.

Минуше крај њих ко трун: двор по двор
И врт Алхамбре са водама и клупама.
Ал тек им оста ко у дубу чвор
Пусти Арагон, испечен, сав у рупама.

А мислили су да ће далек југ
И та нестварна земља, имена шарена,
Одшкринути бар начас страшни круг.

А враћају се с мишљу да је свет арена.
И иду сада опет граду том
На запуштен твој хум, у празни дом.

СЕДИМ НА ТВОМЕ ГРОБУ

С едим на твоје гробу сатима

Ко живи крст у земљу зарити:

О, тако, међу младим влатима

Старити само, тако, старити!

Исте ме слике овде налазе:

Ено се опет румен искоси.

Данима тако сунца залазе

Ко врели неки спори дискоси.

Чупам се из тла као с кореном:

Ко и свуд — и ту све већ престаје

(У свету за рад сваки створеном).

За мном се губи и већ нестаје

Твој гроб овијен ватром далија

Ко у заласку сабласт-галија.

ТИ СИ МОЈ ЖИВОТ ВИДЕЛА ИЗ БЛИЗА

Ти си мој живот видела из близа:

Примисо, покрет, реч што нисам реко.

Знала си грч мој и кад стојиш иза.

Слутила моју болест на далеко.

Ти си у моме оку док још гасне

Видела прва новог смеха клицу.

А кад се вратим дому уре касне

Знала сву причу само по мом лицу.

Седим за столом и не знам свог лика.

Пред огледало залуд ми је стати:

У твоје оку била ми је слика.

Већ пола мојих ствари с тобом труле.

Нико ме сада не зна, нит ће знати:

Из мене зјапи рана место нуле.

УМЕСТО ДА У СВИЛУ ЛАКУ

У

место да у свилу лаку

Облачим твога тела пламен

Ја заодевам хладну раку

У непрозирни тешки камен.

Уместо да сред морског блеска

Промичу наша тела оба

Ја у лименку с мало песка

Побадам свећу врх твог гроба.

Уместо да са тобом пливам

И роним, прскам твоје лице:

За мрамором се твојим скривам.

У тамну плочу зурим нице.

И стојим испод липе твоје,

Самцит, уместо да смо двоје.

ЗАР САД БАШ

Зар сад баш када поноћ превали

И кад је мозак тром и уморан

И када дуго нисмо певали

Јер нам је дух одавно суморан

Зар сад баш стати опет низати

Реч по реч па их још и бирати

И сам по себи болно гмизати

И оној својој змији свирати

Зар сад баш у тај мрак из окола

Извити глас свој попут сокола

Па као киша за њим левати

Зар сад баш кад и ево свитања

Дизати главу пуну питања

Немети или опет певати.

ТАМНИЦА

О

пажам: моја кућа стари.

Све више тамни моја соба.

И шкрипе патос, плућа, ствари.

И около се хаба роба.

И док за својим столом седим,

Осећам кичму, даску, јетру.

И час се знојим, час се ледим

На измишљеном сунцу, ветру.

За стаклом — ко за решеткама —

Док бдим у некој бившој вери

Окренем главу према вама:

Завидим чак и мачки скотној

Што се за окном, ено, цери

Робијашу на доживотној.

ПРИЧИНА

Будим се као сред причине:

Удишем ваздух пун магије.

На рукама ми лисичине.

А на ногама букагије.

Из пространога казамата

Са авлијама и кулама

Не чујем више глас аргата

Ни кораке у цокулама.

И мисао се већ отима

О томе да су сви нестали

И живе другим животима.

Док ја — сред пустог мучилишта —

Као весталке ил вестали

Чувам жар с позног пепелишта.

О КАКО ДУГО

Одавно нисам стриго-секо

Косе и нокте, браду струго.

О, како дуго, како дуго,

Ни са ким нисам ни реч реко.

Огрнут, сав у старом руву,

Обрастао у длаку голу:

Мрмљо сам само своме столу

И шапто само своме уву.

И тек понекад, у час тмине,

Кад и последњи корак мине —

Крето сам ка свом тргу-гету:

И врteo се сву ноћ дугу

Као робијаш по свом кругу

Или куглица у рулету.

НА СЕПТЕМБАРСКОЈ ПЛАЖИ У ХЕРЦЕГ-НОВОМ 1991. ГОДИНЕ

Н е знам да ли да стојим?

Не знам да ли да бежим?
(Ја се помало бојим
На овом песку где лежим.)

Да ли да кренем Богу?
Или окренем врагу?
Да макнем некуд ногу
Ил стојим у свом трагу?

Сам насред пуста жала
Са главом која стрши
Под сунцем што је лоче:

Као у зеву ала
Ја чекам да се сврши
И ово што не поче.

